STANLEY G. PAYNE: ANTIFASCISM FĂRĂ FASCISM

Autor: Dominik Raul Schausz | 14 decembrie 2021

Un articol scris de Stanley G. Payne *pentru* First Things

Articol original: Antifascism Without Fascism

Folosirea unui limbaj vag, abuziv și nediscriminatoriu este ceva comun în discursul politic și, în prezent, este mai răspândită ca niciodată. Cuvântul „fascist” a fost unul din cei mai populari termeni ai abuzului politic din ultimele decenii. Practica utilizării abuzive a acestui cuvânt a atins rapid culmile isteriei în timpul candidaturii prezidențiale a lui Donald Trump în 2016. Folosirea lui a devenit atât de nediscriminatorie, încât unii se plâng că cuvântul și-a pierdut orice semnificație precisă, în afară de cea de dezaprobare.

„Fascist” este folosit în special ca un termen peiorativ, în multiple scopuri, pentru că este lipsit de vreo semnificație inerentă clară, indiferent cât de generală ar fi, așa cum au alte cuvinte comune precum „liberal”, „conservator” sau „socialist”. Termenul a fost derivat inițial din simbolul *fasciilor* al Republicii Romane, însemnând „uniune” sau „mănunchi”, iar la începutul secolului XX a ajuns să fie o denumire uzuală pentru mai multe grupări italiene radicale, la început mai mult de stânga decât de dreapta. Gruparea ultranațională*Fasci italiani di combattimento*, fondată în 1919, s-a transformat într-o mișcare de masă și, doi ani mai târziu, și-a schimbat numele în *Partito Nazionale Fascista*. Membrii ei au fost fasciștii originali. Adjectivul a fost apoi aplicat, în mod general, de prieteni și inamici, dictaturii de 18 ani a lui Benito Mussolini (1925-43).

Termenul a fost adoptat mai întâi ca un termen peiorativ general în discursul politic de către Internaționala Comunistă în 1921 și a fost aplicat mai târziu de propagandiștii comuniști, în numeroase variante, la tot felul de grupuri – „liberal-fasciștilor”, „conservator-fasciștilor” și așa mai departe – precum și fasciștilor italieni. În timp ce naționalismul autoritar a înflorit în mai multe țări europene în timpul Marii Crize,

comentatorii și analiștii serioși au început să extindă termenul și la naționaliștii autoritari și radicali de dreapta de diverse nuanțe, unii mai mult, alții mai puțin similari fasciștilor italieni.

Partidul Muncitoresc Național-Socialist German nu s-a numit niciodată „fascist” nici pe sine, nici regimul de 12 ani al lui Hitler, preferând să nu fie confundat cu italienii. După 1933 însă, când oamenii spuneau „fascist”, se refereau din ce în ce mai mult la „nazist”, și această implicație a ajuns să fie comună în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Ea persistă încă.

Spre sfârșitul secolului XX, tendința istoricilor a fost de a stabili că, în scopul unei analize comparative, ar putea fi identificat un „fascism generic” în Europa, în timpul generației din 1920-1945, în ciuda faptului că expresiile individuale ale acestei tendințe au variat mult. Ceea ce a distins fascismul generic nu a fost nici dictatura, nici violența – ambele mai caracteristice pentru și extreme în Uniunea Sovietică -, ci mai degrabă accentul pus pe scopul cultural și moral al unei „revoluții antropologice”. Acest lucru a luat o formă rasială în Germania, însă toate mișcările fasciste au pus accentul pe crearea unui „om nou” care să trăiască mai mult prin spirit și voință decât prin rațiune – viguros, îndrăzneț, viteaz, gata de luptă și în mod ferm loial națiunii și conducătorului. Fasciștii au respins materialismul și egalitarismul în favoarea doctrinelor vitalismului, naționalismului și primatului puterii voinței. Cealaltă trăsătură care a distins cel mai mult fascismul generic a fost o doctrină „terapeutică” a violenței, care susținea că violența de tipul potrivit ar putea fi un bun moral pozitiv, încurajând vitejia, sacrificiul de sine, loialitatea și autodisciplina. Din punct de vedere doctrinar, acesta a fost punctul cheie în care fascismul a mers mai departe decât comunismul în privința respingerii ordinii culturale și morale.

Expansiunea militară agresivă a puterilor fasciste le-a condamnat la distrugere completă în 1945, iar Holocaustul lui Hitler a discreditat naționalismul extrem în țările occidentale în așa fel încât ideologia fascistă n-ar putea fi niciodată reînviată cu succes. Aceasta a fost dizolvată într-o eră a materialismului, hedonismului, democratizării parțiale și egalitarismului radical.

Și totuși, termenul nu a murit niciodată, pentru că rezonanța stridentă și sinistră a cuvântului, împreună cu sensul lui nedefinit, îl fac ideal ca termen peiorativ nediscriminatoriu, care se referă însă în mod special la partea mai degrabă de dreapta sau conservatoare a politicii și, cu atât mai mult, într-un mod oricât de vag, la naționalism sau la o autoritate tradițională. O analiză obiectivă a discursului politic actual în Occidentul contemporan ar putea concluziona, fără dificultate, că, în ceea ce privește folosirea violenței și căutarea unei revoluții antropologice anti-tradiționale, termenul ar putea fi aplicat mai ușor stângii decât dreptei politice.

Oricare ar fi utilizarea sa, în prezent, termenul nu mai are aproape nimic de-a face cu

fascismul istoric, caracterizat de trăsăturile specifice unei epoci precedente. Din cauza unui proces profund de schimbare istorică, echivalența sa directă nu mai poate fi, în vreun fel, readusă la viață. Apar într-adevăr grupări neofasciste veritabile, dar le lipsește sprijinul și devin mai slabe cu fiecare deceniu care trece. O regulă general valabilă este că, cu cât este mai importantă o grupare extremistă, cu atât mai puțin este cu adevărat neofascistă. În schimb, cu cât este mai neofascistă în mod autentic, cu atât mai puțin semnificativă este.

Cuvântul cu „f” a devenit un calificativ atât de popular în parte din cauza asocierii cu Hitler, iar Holocaustul îi dă o putere specială, de parcă ar fi o formulă de blestem. El denotă nu doar ceva rău sau violent, ci de-a dreptul demonic. Acest lucru îi conferă un fel de forță spirituală sau metafizică, care îi lipsește oricărui alt termen echivalent, iar aceasta este cu atât mai folositoare în secolul XXI, pe măsură ce politica progresistă adoptă din ce în ce mai mult un ton al salvării și răscumpărării, ca un fel de religie-substitut.

Deși fascismul aproape că a dispărut, antifascismul nu a dispărut. Un antifascism fără fascism face posibilă crearea sau imaginarea genului de inamic întocmai potrivit, unul care, de fapt, nici nu există. În plus, acest lucru este util și fiindcă pare să justifice un apel la violență și adoptarea unor tactici tot mai agresive, care impun o putere centralizată din ce în ce mai mare și condiții de cenzură, și care îndeplinesc obiective mai greu de obținut prin discurs rațional și analiză. Nu există o cale mai ușoară și simplă de a stigmatiza și de a manifesta verbal puterea asupra unui oponent.

Această tendință retorică reprezintă faza prezentă și posibil culminantă a unui curent din politica și cultura occidentală, care se dezvoltă din anii 1950, și este cel mai bine analizat în noua carte a lui Paul Gottfried, *Antifascism: The Course of a Crusade*.

Stanley G. Payne este Jaume Vicens Vives și Hilldale Professor Emeritus of History la University of Wisconsin-Madison.

Imagine: Al Doilea Război Mondial; Sursa: Pixabay

Acest articol a fost tradus cu acordul publicației *First Things*.